

Reservatets skötsel

Syftet med det kommunala Viggeby naturreservat är att skydda och vårda värdefulla naturmiljöer och arter samt tillgodose behovet av områden för friluftslivet. En skötselplan styr vad som ska genomföras för att uppnå detta. Det händer mycket i reservatet och förutom åtgärder för besökare, se stycket nedan, görs mycket för att gynna ett rikt växt- och djurliv. Igenväxta betesmarker röjs samt stänglas och betas av får och nötkreatur. Beskuggade gamla ekar frihuggs så att de inte dör i förtid, våtmarker återskapas för fåglar och sandmiljöer restaureras för mångfalden av vildbin och andra steklar. Naturvårdsbränningen på Viggebyön 2006, som genomfördes för att gynna brandberoende svampar, växter och djur, är ytterligare ett exempel.

Friluftsliv och fiske

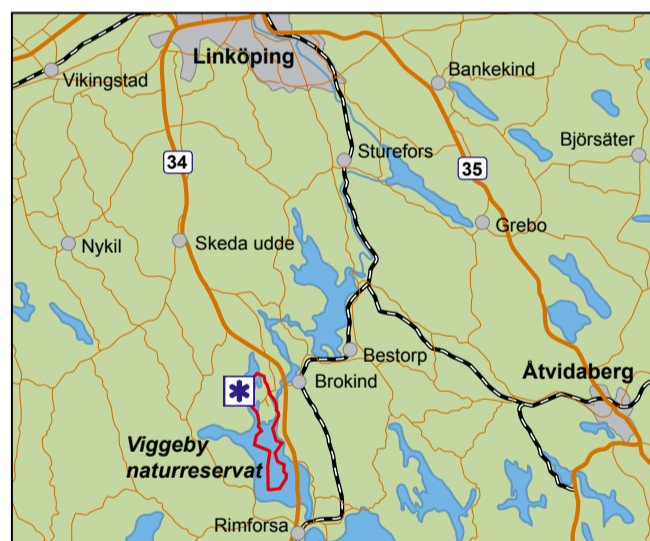
Tusentals personer besöker varje år Viggeby för att bada, vandra, plocka bär och svamp, fiska, åka skridskor och njuta av den vackra naturen. En stor del av skötselarbetet är därför inriktat mot reservatets besökare.

Omkring 10 kilometer vandringsled finns inklusive en gren av Östgötaleden. Vissa sträckor är anpassade för besökare i rullstol liksom baden vid Viggebysand och Jaktstugeudden. Särskilt tillstånd krävs för att framföra motorfordon ned till Jaktstugeudden. Flera rastplatser med vindskydd och eldplatser finns också. Reservatsreglerna redovisas i korthet här intill och på informationstavlor i reservatet.

I sjön Järnlunden kan man fiska gädda, abborre, gös med mera och sjön är populär bland fritidsfiskare. Aktuella fiskeregler finns på informationstavlor i reservatet och på kommunens hemsida.

Eldplatserna försörjs med ved – det är inte tillåtet att ta ved i naturen.

Viggeby naturreservat

Storlek	635 hektar
Beslutsår	1972
Markägare och naturvårdsförvaltare	Linköpings kommun
Guidningar	www.linkoping.se/natur
Ytterligare information	Linköpings kommun Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen 581 81 Linköping tfn: 013-20 64 00 www.linkoping.se/natur

Mindre hackspett (*Dendrocopos minor*) – en karaktärsart i reservatet.

Denna naturvårdsatsning har medfinansierats genom statsbidrag förmedlade av Länsstyrelsen Östergötland.

Foldern är producerad av Naturcentrum AB på uppdrag av Linköpings kommun 2007, reviderad 2014. Uppgåva: 4 000 ex (2007), 4 000 ex (2014). Illustrationer: Niklas Johansson. Kartor: Carina Lindkvist

Regler i reservatet

§ *Välkommen att ströva fritt och studera växter och djur men tänk på att det är förbjudet att:*

- bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar
- gräva upp växter samt plocka eller skada mossor, lavar och svampar som växer på träd
- samla in djur samt störa djurlivet eller på störande sätt utnyttja radio, bandspelare eller dylikt
- gräva, hacka, måla eller på annat sätt skada markytan eller fast naturföremål
- elda annat än vid iordningställda och anvisade platser
- framföra vattenskoter eller att åka vattenskidor
- framföra motordrivna fordon annat än fram till markerade parkeringsplatser
- cykla annat än fram till markerade P-platser samt på anvisade mindre vägar
- tälta och övernatta annat än på iordningställda och anvisade platser
- ställa upp husvagn eller husbil
- släppa lös hund, katt eller annat husdjur
- rida annat än på eventuellt anvisade vägar och stigar
- anordna organiserade tävlingar eller att kommersiellt utnyttja reservatet utan tillstånd från förvaltaren

Grönsångaren (*Phylloscopus sibilatrix*) är vanlig i reservatet och dess sång är lätt att känna igen. Sångstrofen låter som ett snurrande mynt på en marmorskiwa.

Naturreservat i Linköpings kommun

Viggeby

Welcome to Viggeby – a 635 hectare nature reserve located by lake Järnlunden south of Linköping. The reserve was established in 1972 and includes the Viggeby peninsula, the islands Rågön, Tallön, Åttingen and Bromön as well as a number of islets and skerries.

The reserve attracts many visitors, especially in summer. Prepared areas for swimming include inviting sandy beaches and smooth, rounded rocks. But the reserve is well worth visiting all year round, with lots to explore. Walking trails pass through flower-rich rocky meadows, fine oak landscapes, leafy deciduous woods and open pastures. White-tailed eagle, lesser spotted woodpecker, elder-flowered orchid and broad-leaved helleborine are some examples of the diverse fauna and flora in the reserve. Facilities such as picnic areas, wind shelters and information boards help visitors enjoy the reserve. Some of the picnic and bathing areas have disabled access.

You are welcome to wander freely and to study plants and animals, but bear in mind that it is forbidden to:

- break branches, fell, or in any other way damage living or dead trees and bushes
- dig up plants, pick or dig up mosses, lichen and tree fungi
- collect animals, disturb the animal life or use radios, tape recorders or similar in a disruptive manner
- dig, cut, paint or in any other way damage the ground or permanent natural objects
- light fires other than in designated fire places
- drive jet-skis or carry out water-skiing
- drive motorised vehicles other than up to marked parking areas
- cycle other than to marked parking areas and on marked small roads
- put up tents or stay overnight other than in marked areas
- park up caravans or campers
- let dogs, cats or other pets run freely in the area
- ride other than on designated roads and paths that may occur
- organise competitions or use the nature reserve for commercial purposes without permission from the warden

Tandrot (*Cardamine bulbifera*)

Willkommen in Viggeby, einem 635 Hektar großen Naturschutzgebiet am See Järnlunden südlich von Linköping. Das Naturschutzgebiet wurde 1972 gegründet und umfasst die Halbinsel Viggeby, die Inseln Rågön, Tallön, Åttingen und Bromön sowie einige Felseninseln und Schären.

Das Naturschutzgebiet ist ein beliebtes Ausflugsziel, besonders im Sommer. Hier finden die Besucher angelegte Badeplätze mit einladenden Sandufern und sanft gerundeten Felsen. Aber im Naturschutzgebiet gibt es immer etwas zu entdecken und das Gebiet ist das ganze Jahr über einen Besuch wert. Wanderwege führen über Felsen mit artenreichem Bewuchs, durch schöne Eichenbestände, durch üppige Laubwälder und über offenes Weideland. Seeadler, Kleinspecht, Holunder-Knabenkraut und Breitblättrige Stendelwurz sind ein paar Vertreter der artenreichen Fauna und Flora. Mit Rastplätzen, Windschutzhütten und Informationstafeln bietet das Naturschutzgebiet den Besuchern eine gute Infrastruktur. Einige der Rast- und Badeplätze sind behindertengerecht.

Sie können sich frei bewegen und Pflanzen und Tiere anschauen. Aber bedenken Sie bitte, daß es verboten ist:

- Zweige abbrechen oder lebende oder tote Bäume und Sträucher zu fällen oder auf andere Weise zu beschädigen
- Pflanzen auszugraben oder Moose, Flechten und Baumpilze zu beschädigen oder entfernen
- Tiere zu fangen oder das Tierleben durch störende Benutzung von Radio, Tonbandgerät oder dergleichen zu beeinträchtigen
- zu graben, zu hacken, zu malen oder Bodenfläche oder Naturobjekte auf andere Weise zu beschädigen
- außerhalb der vorbereiteten Feuerstellen Feuer zu machen
- Wasserscooter oder Wasserski zu fahren
- außer bis zu gekennzeichneten Parkplätzen Motorfahrzeuge zu benutzen
- außer bis zu gekennzeichneten Parkplätzen und außerhalb kleinerer Wege Fahrrad zu fahren
- außerhalb der ausgewiesenen Plätze zu zelten oder übernachten
- Wohnwagen oder Wohnmobil aufzustellen
- Hunde, Katzen oder andere Haustiere frei laufen zu lassen
- außerhalb der ausgewiesenen Wege und Pfade zu reiten
- organisierte Wettkämpfe zu veranstalten oder das Naturschutzgebiet ohne Erlaubnis des Verwalters kommerziell zu nutzen

Särlåka (*Sanicula europaea*)

Välkommen till Viggeby!

Viggeby är ett stort och spännande naturreservat invid sjön Järnlunden, mitt i Eklandskapet söder om Linköping. Reservatet omfattar Viggebyhalvön, öarna Rågön, Tallön, Åttingen och Bromön samt ett mindre antal kobbar och skär.

Reservatets omväxlande natur har något att erbjuda för alla och är värd ett besök året om. Vandringslederna i området går över blomsterrika hållmarker, genom fina ekmiljöer, lummiga lövskogar och böljande, öppna betesmarker. Havsörn, mindre hackspett samt orkidéerna Adam och Eva och skogsknipprot är några exempel på reservatets mångfald av djur och växter. Här finns också många sällsynta mossor, lavar, svampar och insekter. Längs lederna finns flera rastplatser och vindskydd. Ett par av rastplatserna är anpassade för besökare i rullstol.

Om sommaren är reservatet ett populärt besöks- mål för bätfarare och badgäster. I området finns flera badplatser med inbjudande sandstränder eller mjukt rundade klippvallar. Även ett par av badplatserna är anpassade för besökare med rörelsehinder. När isarna ligger kommer pimpelfiskare och långfärdsskridskoåkare hit.

Bergarter och istidsspår

Reservatet vilar på nästan 2 000 miljoner år gammalt urberg. Vid Viggebysand finns en utställning med stenblock från Östergötlands spännande berggrund. Jordarterna, som bildats betydligt senare, domineras av

Mindre flugsnappare (*Ficedula parva*)

lera men även isälvsavlagringar (grus, sand och mo) liksom morän och torvjordar förekommer.

Den senaste inlandsisen smälte bort från området för cirka 12 000 år sedan. På hållarna intill parkeringsplatsen vid Viggebysand har isen efterlämnat räfflor i berget. Räfflorna visar i vilken riktning isen rört sig. Andra spår från istiden är stora flyttblock som isen transporterat och lämnat kvar i terrängen. Rimforsaåsen som löper längs Viggebyhalvöns västra del ned till Mariestadsudden är också skapad av inlandsisen.

Landskapets historia

Viggebys första invånare levde sannolikt redan på järnåldern. Allt sedan dess har marken använts som jordbruksmark med olika intensitet. På flera platser där det idag växer skog, till exempel på Rågön och Åttingen, låg tidigare vidsträckt slätter- och betesmarker. Åkermarkens utbredning har däremot förändrats förhållandevis lite genom årens lopp, men i blandskogen norr om Viggebysand vittnar otaliga, små, grunda diken om att marken, under 1800-talets befolkningsexplosion, varit uppodlad.

Viggeby gård har under lång tid tillhört Brokinds gods. Vid det nuvarande gårdsläget låg förr betydligt fler byggnader. Viggeby skrevs under 1400- och 1500-talet "Wijby" och "Wigby" och namnet härstammar sannolikt från ett tidigare "Vikby", det vill säga "gården (byn) vid viken".

Även vattennivån i sjön Järnlunden har förändrats genom åren. På 1850-talet anlades Kinda kanal varvid sjön sänktes med över 2,5 meter. Längs stranden kan man se tydliga terrasser från den tidigare strandlinjen.

Centralt i reservatet breder ett böljande jordbrukslandskap ut sig.

Reservatets växt- och djurliv

Lummiga ädellövskogar

En stor del av skogen i reservatet utgörs av lummig ädellövskog med ek och lind. Rika ädellövskogsmiljöer hittar man bland annat på Bromön, Rågön, Åttingen och i sydöstra hörnet av fastlanddelen.

Många av Viggebys ekar är gamla med stora, vida kronor. Grova ekjättar utvecklas endast under ljusa förhållanden och träden vittnar om att landskapet tidigare varit mer öppet. På ekarna växer ovanliga lavar, till exempel gul dropplav. Blekticka, en vedlevande svamp knuten till ek, är en annan sällsynthet som finns i reservatet.

Floran i ädellövskogen är imponerande i sin rikedom – inte minst om våren då marken täcks av täta mattor av blåsippa, vitsippa och lungört. När trädens löv slagit ut ersätts vårfloran av skuggtåliga arter som tandrot, trolldruva och vårärt.

Den täta lövskogsgroön uppskattas av en lång rad fåglar. Ur den livliga kören av fågelsång hörs bland annat grönsångarens karaktäristiska stämma och har man tur även den sällsynta mindre flugsnapparens försynta strof.

Hålträd

I Viggeby finns flera stora bestånd med grova, gamla aspar. Aspbestånden utgör värdefulla naturmiljöer, inte minst för hålhäckande fåglar. Gamla aspar är spillkråkans favoritträd för bobygge men Viggebys aspar utnyttjas även av hackspettarna gröngöling, göktyta samt mindre och större hackspett. I reservatet kan man också träffa på kattuggla, skogsduva, stare och kaja som alla häckar i ihåliga träd eller övergivna hackspettsbon.

Stormar ökar mängden död ved i skogen, vilket är positivt för skogens mångfald av vedlevande organismer. Men stormdrabbad skog är också attraktiv för granbarkborren, som kan ställa till stora problem för skogsbruket.

Barrskogsmiljöer

Hälften av reservatets skogsareal utgörs av ung till medelålders gran- eller tallskog men här och var finns också äldre skog. På strandnära hållmarker växer långt över 100 år gamla tallar – knotiga och vindpinade träd som för tankarna till skärgårdens hållmarkstallskog.

Delar av barrskogen drabbades hårt av stormarna Gudrun (2005) och Per (2007). Stormarna orsakade en enorm oreda av omkullvälta träd, rotvältor och avbrutna stammar. Den stormdrabbade och försvagade gran-skogen var också dukat bord för granbarkborren under ett par år, vilket ledde till många stående döda träd.

Stormar, men också skogsbränder, har historiskt sett varit naturliga inslag i skogslandskapet. Många arter har därför utvecklat olika anpassningar till rök, värme och eld. Vissa växter är till exempel beroende av hög värme för att deras frön ska kunna gro. Fröna kan ligga vilande i århundraden i väntan på det rätta tillfället.

För att främja det brandgynnade växt- och djurlivet genomfördes 2006 en naturvårdsbränning på Viggebyön. Brandfältet koloniserades snabbt av brandgynnade arter som lungmossa och brännmossa samt svamparna rotmurkla, toppmurkla, stybbskål och brandskål. Brandlöparen, en skalbagge, dök också upp så snart branden slocknats.

Bränd ved är livsviktig för många djur och växter.

Blekticka (*Pachykytospora tuberculosa*) växer på undersidan av grova ekgrenar.

Gul dropplav (*Clitostomum corrugatum*)

I asp-skogen intill vägen mellan Viggebysand och Jaktstugeudden växer ett stort bestånd av orkidén skogsknipprot (*Epipactis helleborine*).

Kandelabersvamp (*Artomyces pyxidatus*)

Långfliksmossa (*Nowellia curvifolia*) växer på murkna granlågor och signalerar höga naturvärden.

Brandlöparen (*Sericoda quadripunctata*) är beroende av bränd mark.

Adam och Eva (*Dactylorhiza sambucina*) blommar i maj med röda eller gula blommor.

Blomsterrika strandhällar

På hällarna invid sjön Järnlunden breder täta mattor av torktåliga och solälskande växter ut sig under sommarhalvåret. Orkidén Adam och Eva växer bland annat på Rågön tillsammans med tjärblomster, harklöver och styvmorsviol.

Blomsterrika klippängar kan också avnjutas utmed vandringsleden längs de branta stränderna mellan Jaktstugeudden och Viggebysand. Bland kattfot, slätterfibbla, svinrot, mandelblom och tjärblomster märks den stolta, blå axveronika som blommar under högsommaren.

På Bromön finns både öppna och trädbevuxna betesmarker med gott om vildapel som ett karaktäristiskt inslag.

Död lövved

Död lövved i form av högstubbar och lågor bidrar starkt till mångfalden av växter och djur. På grova, liggande aspstammar kan man om hösten se den vackra och sällsynta kandelabersvampen. Betydligt mer svårupptäckt är den rödhalsade svartbaggen, som lever i solexponerade högstubbar av björk.

Rödhalsad svartbagge (*Oplocephala haemorrhoidalis*)

Mulens marker

Betesmarker finns på flera ställen, både på fastlandet och på Bromön. I norra delen av reservatet ligger en stor öppen och delvis fuktig betesmark med en artrik flora och bete under lång tid. Darrgräs, ängsskallra, mandelblom, gullviva och stor blålocka är några exempel ur mångfalden av arter. Här växer också slätterblomman – en späd liten växt med en ensam vit blomma som slår ut när det är tid för slåtter.

I de blomsterrika markerna lever också en mängd olika insekter. Det utnyttjas av törnskatan som fångar humlor, gräshoppor och sländor över öppna ängar och hagar.

Törnskata (*Lanius collurio*)

Järnlunden

Järnlunden – kommunens näst största sjö – är näringsfattig och uppemot 30 meter djup med relativt klart vatten. Fiskfaunan är rik med mer än 10 arter, bland annat abborre, gös och ål. Omkring 25 olika undervattensväxter lever i sjön, vilket är anmärkningsvärt mycket.

I den skärgårdsliga övärlden finns flera fågelskär med kolonier av bland annat fisktärna och gråtrut. Toftaskär och skären öster om Tallön är fågelskyddsområden sedan 1972 med beträdnadsförbud under den del av året då fågellivet är som känsligast. Strax öster om reservatet ligger tre småöar med kolonier av storskarv och häger. Till sjöns fågelliv hör också havsörn, fiskgjuse, storlom och småskrake.

I grundområdet öster om Tallön växer den fridlysta undervattensväxten styvnate. Styvnate, som bara förekommer i sjöar med hög vattenkvalitet är mycket sällsynt och har endast påträffats på cirka 25 platser i hela landet.

Öster om P-platsen vid Viggebysand finns öppna sandmarker med en spännande fauna, till exempel sälgsandbi (*Andrena vaga*).

1/4 - 10/7

1/4 - 10/7

0 300 m N

Mellan badet Viggebysand och Mariestadsudden passerar vandringsleden flera platser med rikblommande hållmarker. I juli och augusti färgas hällarna blå av axveronika (*Veronica spicata*).

Havsörn (*Haliaeetus albicilla*)

Styvnate (*Potamogeton rutilus*)